

SCENARIUSZ DLA NAUCZYCIELA

Bona Sforza – włoski smok u boku polskiego orła

CELE OGÓLNE

1. Przybliżenie uczniom postaci królowej Bony i jej życiorysu.
2. Zapoznanie uczniów z tłem historycznym rządów Bony.
3. Przedstawienie Wawelu jako przykładu budynku związanego z epoką renesansu.

CELE SZCZEGÓŁOWE

Cele poznawcze

1. Przedstawienie najważniejszych wydarzeń w życiu królowej Bony przez pryzmat zabytków z polskich muzeów.
2. Omówienie systemu rządzenia krajem w XVI w., roli króla i szlachty oraz okoliczności przybycia do Polski Bony.
3. Wprowadzenie nowych pojęć, takich jak arras, posag, ślub per procura, monogram oraz postaci związanych z historią Polski, takich jak: Zygmunt Stary, Zygmunt August, Anna Jagiellonka.

Cele kształtujące

- Doskonalenie umiejętności interpretowania zabytków.
- Rozwijanie umiejętności pracy w grupie i brania udziału w dyskusji.
- Kształtowanie umiejętności myślenia przyczynowo-skutkowego.

Cele wychowawcze

1. Zachęcanie do formowania ocen na podstawie jak największej liczby źródeł i informacji.
2. Kształtowanie otwartości na inne kultury i zwyczaje.
3. Podkreślenie równej wartości zarówno mężczyzn jak i kobiet w społeczeństwie.

METODY PRACY

♦ praca w grupach ♦ dyskusja ♦ praca z dziełem sztuki ♦ rozmowa sterowana ♦ gra podsumowująca ♦ rozwiązywanie ćwiczeń

NARZĘDZIA

♦ komputer i rzutnik ♦ wydrukowane i pocięte zadania do lekcji w odpowiedniej liczbie ♦ wydrukowane reprodukcje dzieł sztuki.

PRZEBIEG LEKCJI

5 min

Rekapitulacja wtórna

♦ Zapytaj uczniów czy wiedzą, kim była królowa Bona. Ustalcie najważniejsze fakty z jej życia: skąd pochodziła? Dlaczego znalazła się w Polsce? Określcie tło historyczne zajęć: kiedy żyła królowa Bona? Jak wyglądała wtedy Polska? Gdzie znajdowała się stolica? Podkreśl rolę Zamku na Wawelu. Omówcie krótko sytuację polityczną (główne zagadnienia: Rzeczpospolita Obojga Narodów, demokracja szlachecka, czy król rządził samodzielnie).

35 min

Lekcja właściwa

- ♦ Poproś o zrobienie **zadania 1**. Wy tłumacz, co to za zabytek i skąd pochodzi. Sprawdźcie odpowiedzi. Poinformuj uczniów, że jest to herb rodziny Sforzów. Wyświetl **film** do lekcji. Po jego obejrzeniu, uczniowie wykonują **zadania 2**.
- ♦ Uczniowie wykonują **zadanie 3** (pamiętaj, aby przed zajęciami przygotować puzzle). Sprawdźcie odpowiedzi. Przedstaw krótko rodzinę Bony.
- ♦ Odwołując się do filmu, porozmawiajcie o tym, co Bona przywiozła do Polski z Włoch. Wy tłumacz uczniom pojęcie *posag*. Pokaż uczniom **tablicę 1** i wy tłumacz pojęcie *arras*. Omówcie wspólnie litery znajdujące się w jego centrum i ich znaczenie. Wyjaśnij pojęcie *monogram*. Opowiedz o wawelskiej kolekcji arrasów.
- ♦ Wykonajcie **zadanie 4**. Podsumuj wiadomości na temat różnic w kuchni polskiej i włoskiej, które wynikły z zadania.
- ♦ Pokaż uczniom **tablicę 2**. Ustalcie, gdzie na grafice znajduje się Wawel. Poproś uczniów o wykonanie **zadania 5**.
- ♦ Gdzie Bona przeniosła się po śmierci Zygmunta? Uczniowie wykonują **zadanie 6**.
- ♦ Zapytaj uczniów, jak sądzą, gdzie została pochowana królowa Bona? W Polsce czy we Włoszech? Opowiedz krótko uczniom o powrocie Bony do Włoch. Podyskutujcie chwilę na temat powodów tego posunięcia: czy łatwo jej się rządziło w Polsce? Dlaczego tak trudno? Postaraj się zaznaczyć rolę szlachty oraz trudną sytuację kobiet w Europie w tamtym czasie.

4 min

Rekapitulacja pierowtna

:

♦ Przeprowadź z uczniami grę: prawda/fałsz **zadanie 7**. Po przeczytaniu każdego ze stwierdzeń, każdy z uczniów, zależnie od swojej decyzji, ustawia się przy tablicy (prawda) lub na końcu sali (fałsz). Po każdym zdaniu podaj uczniom prawdziwą odpowiedź. Ci, którzy odpowiedzieli prawidłowo, mogą przyznać sobie punkt.

1 min

Zadanie domowe

♦ Poproś uczniów, aby w domu obejrzeli zbiory online Zamku Królewskiego na Wawelu (podaj adres strony: <https://wawel.krakow.pl/zbiory>), a następnie wybrali i opisali jeden eksponat związany z królową Boną lub jej rodziną.

Tablica 1

Zbiory Zamku Królewskiego na Wawelu

Bona Sforza – włoski smok u boku polskiego orła

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”.

Tablica 2

Panorama Krakowa z dzieła *Civitates orbis terrarum*,

Archiwum Państwowe w Krakowie. Domena publiczna

Bona Sforza – włoski smok u boku polskiego orła

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”.

Zadanie 1

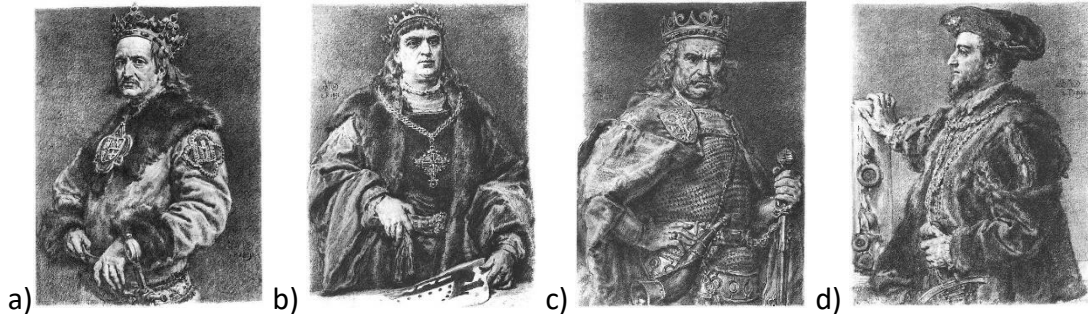

Wizerunek w centrum to herb pewnej rodziny. Przyjrzyj mu się i powiedz, co według Ciebie przedstawia.
Spróbuj go opisać.

Zadanie 2

1) Przed Tobą portrety polskich królów autorstwa Jana Matejki. Wskaż męża Bony:

2) Z jakiej rodziny pochodził mąż Bony?

- a) Piastów
- b) Jagiellonów
- c) Habsburgów
- d) Wazów

3) Które zdjęcie pochodzi z Bari, ojczyzny Bony?

Bona Sforza – włoski smok u boku polskiego orła

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”.

Zadanie 3

Ułóż puzzle. Dzięki temu zobaczysz obraz Jana Matejki przedstawiający ważne wydarzenie: zawieszenie Dzwonu Zygmunta w Krakowie. Odnajdź na nim Bonę, jej męża – króla Zygmunta Starego oraz ich dzieci – syna (Zygmunta Augusta) i jedną z córek (Izabelę).

Bona Sforza – włoski smok u boku polskiego orła

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”.

Zadanie 4

Kuchnia włoska, którą znała Bona, różniła się od tego, co spożywał jej mąż w Polsce. Spróbuj przyporządkować poniższe potrawy do odpowiednich jadłospisów.

Pieczone kasztany

Pieczone ryby

Owoce cytrusowe

Groch z kapustą

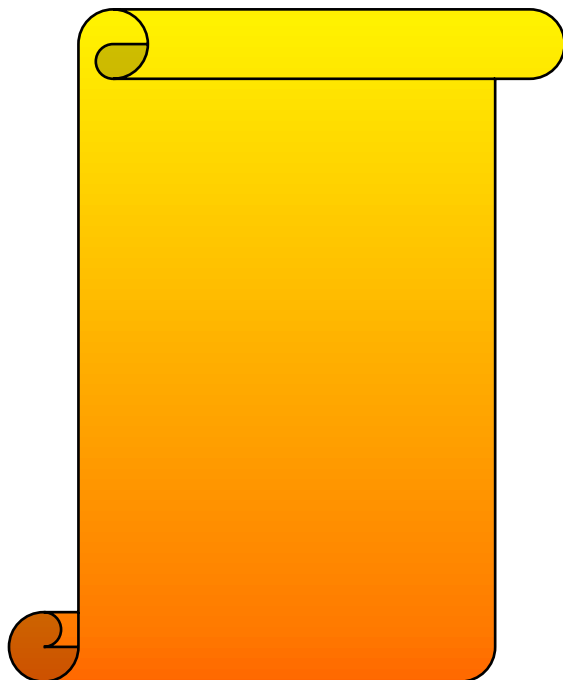
Pieczeń z dzika z grzybami

Kuropatwy z konfiturą z pigwy

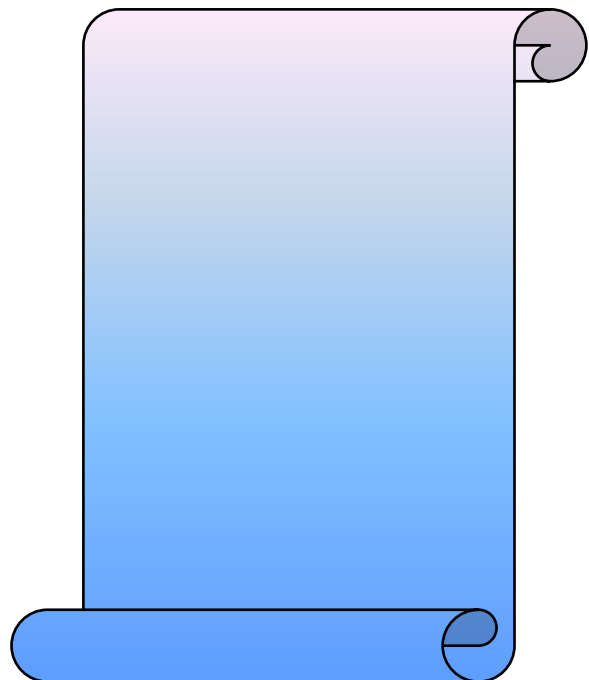
Kasza ze skwarkami

Ciasto francuskie nadziewane serem

Menu króla Zygmunta

Menu królowej Bony

Zadanie 5

Oprócz znaczenia politycznego, siedziba władców na Wawelu to także miejsce, gdzie do dziś możemy oglądać wnętrza oraz zabytki pochodzące z czasów królowej Bony.

Rozwiąż rebus, a dowiesz się, jak nazywamy dziś epokę, w której żyła Bona Sforza. Następnie uzupełnij tekst.

ifer

pi

p da=s

Odpowiedź: _____

Wawel był siedzibą _____ już od średniowiecza. _____ był przebudowywany przez kolejnych władców, co powoduje, że dziś możemy odnaleźć w nim różne _____ architektoniczne. Wyraźne piętno odcisnęła jednak na nim epoka, w której żyła królowa _____. Tę epokę nazywamy _____. Przejawiała się nie tylko w architekturze, ale też w malarstwie, rzeźbie, literaturze oraz w rozwijaniu nowych idei w_____.

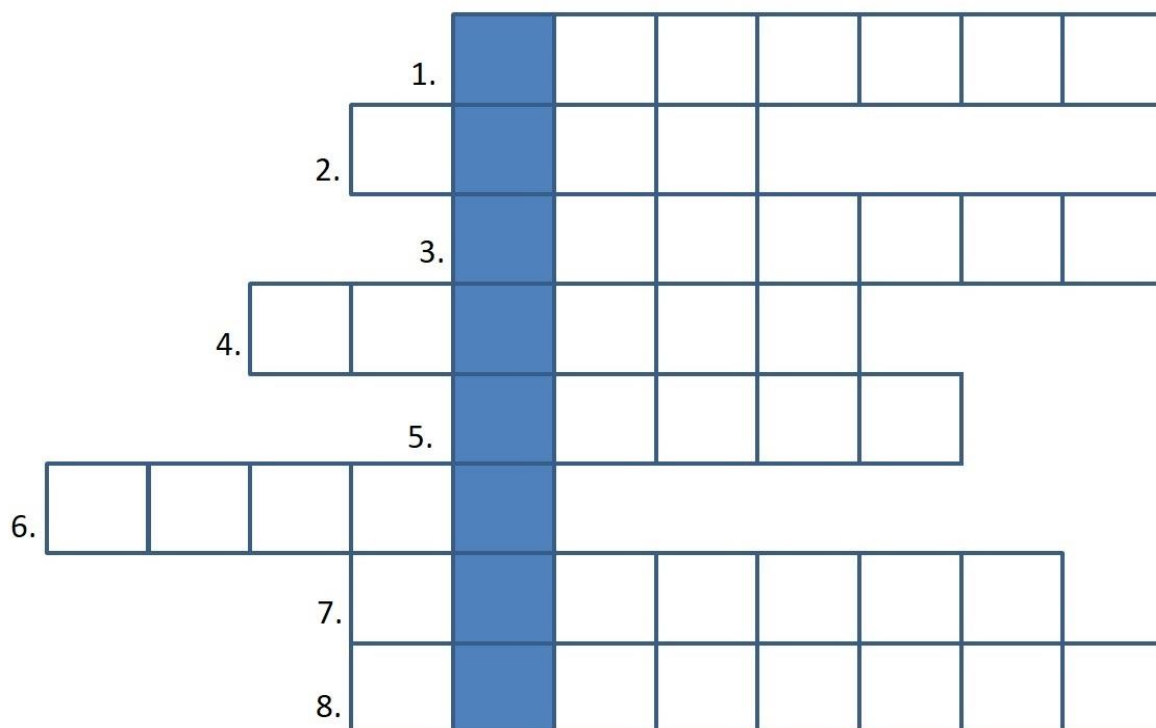
Wyrazy do wstawienia:

◆ NAUCE ◆ KRÓLÓW ◆ STYLE ◆ RENESANSEM ◆ ZAMEK ◆ BONA ◆

Zadanie 6

Rozwiąż krzyżówkę. Odpowiedź wskaże Ci miejsce, do jakiego miasta udała się królowa Bona po śmierci swojego męża.

1. Jan, słynny polski malarz, który jest autorem m.in. obrazu „Zawieszenie dzwonu Zygmunta”.
2. Włoskie miasto, z którego Bona wyruszyła do Polski.
3. Imię męża Bony.
4. Nazwisko rodowe Bony, rodzina, której herbem jest wąż zwany też smokiem.
5. Siedziba królów Polski w Krakowie.
6. Ozdobna tkanina, kilka z nich Bona przywiozła do Polski w ramach posagu, stały się one zaczątkiem wawelskiej kolekcji.
7. Imię najstarszej córki Bony.
8. Epoka, w której żyła królowa Bona, związana m.in. ze stylami w sztuce, architekturze, literaturze i rozwojem nauki.

Zadanie 7

Gra podsumowująca prawda/fałsz:

1. Królowa Bona pochodziła z Hiszpanii. (FAŁSZ)
2. Bona zasmakowała w kuchni polskiej – zwłaszcza w kaszy. (FAŁSZ)
3. Bona przywiozła do Polski arrasy, które później stały się zaczątkiem kolekcji jej syna, Zygmunta Augusta. (PRAWDA)
4. Zamek Królewski na Wawelu zbudowano w epoce renesansu. (FAŁSZ)
5. W herbie rodziny Sforzów znajduje się wąż zjadający człowieka. (PRAWDA)
6. Kiedy zmarł Zygmunt I, Bona od razu wyjechała do Włoch. (FAŁSZ)
7. Władysław Jagiełło był ojcem króla Zygmunta Starego, męża Bony. (FAŁSZ)
8. Zygmunt Stary nie był obecny podczas własnego ślubu w Neapolu. (PRAWDA)

SŁOWNICZEK

ARRAS - ozdobna tkanina wieszana na ścianie, często przedstawiająca np. sceny z Biblii, mitologii, herby, zwierzęta. Nazwa wywodzi się z miejscowości Arras na północy Francji, gdzie znajdował się ośrodek produkcji tych tkanin.

POSAG - majątek, który żona wnosi mężowi, gdy bierze z nim ślub. Mogą to być przedmioty, np. meble, pościel, zastawa i inne.

MONOGRAM - znak, który powstaje z ozdobnego połączenia liter. Może być używany jako podpis – wtedy często połączone zostają pierwsze litery imion danej osoby.

SZLACHTA - grupa społeczna w dawnej Polsce, wywodząca się z rycerstwa. Szlachta skupiała w swoich rękach znaczną część ziemi oraz miała przyznane specjalne przywileje, co dawało jej współudział w rządzeniu krajem.

OPRAWA WDOWIA - majątek, jaki żona dostaje po śmierci swojego męża.

RENESANS - epoka obejmująca głównie wiek XVI, przejawiająca się w rozwoju nauki, charakterystycznymi stylami w architekturze, kulturze, sztuce, a także filozofii i literaturze. W renesansie często odwoływano się do czasów starożytnych i ówczesnej sztuki.

POLECANE MATERIAŁY

HISTORIA: POSZUKAJ – pracowita emerytura królowej Bony

https://www.historiaposzukaj.pl/wiedza,historiomat,289,historiomat_emerytura_krolowej_bony.html

HISTORIA: POSZUKAJ – rodzina Jagiellonów tuż przed wygaśnięciem dynastii

https://www.historiaposzukaj.pl/wiedza,obiekty,265,obiekt_miniatury_cranacha.html

HISTORIA: POSZUKAJ – o uroczystym wjeździe Bony do Krakowa

https://www.historiaposzukaj.pl/wiedza,wydarzenia,394,wjazd_bony_do_krakowa.html

Na stronie Muzeum Pałacu w Wilanowie możesz poczytać o tym, co o Bonie myśleli niektórzy przedstawiciele szlachty:

https://www.wilanow-palac.pl/biskup_krolowa_i_smok.html

W Muzeum Zamek Królewski na Wawelu możesz obejrzeć arrasy z królewskiej kolekcji – także wirtualnie:

<https://wawel.krakow.pl/tkaniny>

Tutaj natomiast możecie znaleźć wypowiedzi prof. Marii Boguckiej, która napisała biografię Bony:

<https://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/726716,Bona-jako-cudzoziemka-i-kobieta-byla-bez-szans>

O Bonie możecie też posłuchać w audycji „Na historycznej wokandzie”:

<https://ninateka.pl/audio/bona-sforza-na-historycznej-wokandzie>

Krótką biografię Bony:

http://krakow.pl/otwarty_na_swiat/aktualnosci/192755,62,komunikat,przystanek_krakow__bona_sforza__najslynniejsza_wloszka_na_wawelu.html

PRAWIDŁOWE ODPOWIEDZI DO ZADAŃ

Zadanie 1 ♦ Wąż zjadający człowieka.

Fragment kafla piecowego, zabytek z Muzeum Zamku Królewskiego na Wawelu.

Zadanie 2: 1) b, 2) b, 3) c.

Zadanie 3:

Królowna
Izabela

Królowa
Bona

Królewicz
Zygmunt August

Król
Zygmunt Stary

Zadanie 4:

Zygmunt: pieczone ryby, groch z kapustą, pieczeń z dzika z grzybami, kasza ze skwarkami

Zadanie 5:

Rebus – odpowiedź: RENESANS

Tekst:

Wawel był siedzibą **królów** już od średniowiecza. **Zamek** był przebudowywany przez kolejnych władców, co powoduje, że dziś możemy odnaleźć w nim różne **style** architektoniczne. Wyraźne piętno odcisnęła jednak na nim epoka, w której żyła królowa **Bona**. Tę epokę nazywamy **renesansem**.

Bona Sforza – włoski smok u boku polskiego orła

Scenariusz dla nauczyciela przygotowany przez Fundację Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii w ramach projektu „Historia: zobacz”.

Przejawiała się nie tylko w architekturze, ale też w malarstwie, rzeźbie, literaturze oraz w rozwijaniu nowych idei w **naucze**.

Zadanie 6:

1. Matejko
2. Bari
3. Zygmunt
4. Sforza
5. Wawel
6. Arras
7. Izabela
8. Renesans

Hasło: Mazowsze

**HISTORIA:
ZOBACZ**

niepodległa | POLSKA
STULECIE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

NARODOWY
INSTYTUT MUZEALNICTWA
I OCHRONY ZBIORÓW

**HISTORIA:
POSZUKAJ**

Projekt HISTORIA: POSZUKAJ realizowany jest przez Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów.
Program „Historia: zobacz” jest przygotowany i realizowany we współpracy
z Fundacją Dzieciocy Uniwersytet Ciekawej Historii.

Sfinansowano ze środków MKiDN
w ramach Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA 2017-2022